

LO's historie

- Store begivenheder

På disse sider kan du få et overblik over de spændende og ofte dramatiske historiske begivenheder, som har lagt kimen til nutidens fagbevægelse. Fortællingen spænder fra baggrunden for LO's oprettelse i 1898 til midt i 90'erne - 100 års LO historie.

100 års fællesskab	2
Fagbevægelsen og Socialdemokraterne har haft et tæt samarbejde op gennem LO's historie	2
Baggrunden for LO's stiftelse	4
Arbejdsvilkårene i det 19. århundrede var mildest talt dårlige – derfor skød små fagforeninger langsomt frem op til LO's stiftelse	4
De første arbejdsførere	6
Den faglige organisering tog fart i 1880'erne og dermed fremkom en række markante arbejdsførere	6
LO's grundlæggelse	9
Hvor og hvornår?	9
De samvirkende Fagforbund som strejkekoordinator	10
Arbejdskampe fyldte en del omkring år 1900 – De samvirkende Fagforbund (i dag LO) fungerede som strejkekoordinator	10
Septemberforliget: Den danske model	12
Den danske model grundlagdes i 1899 med Septemberforliget	12
Efter Septemberforliget	15
Årene efter Septemberforliget bød på fremgang i medlemstallet og nyt ansvar for lønmodtagerne i form af overholdelse af overenskomsterne	15
Opposition og splittelse	17
Årene efter Septemberforliget bød på mange udfordringer og uenigheder internt i fagbevægelsen, men også store sejre som fx indførelsen af 8-timers arbejdsdag	17
Venstreregeringen ryster parterne sammen	20
Uenighederne i fagbevægelsen blev minimeret da Venstre kom til magten i 1926	20
Urolige år	23

Fagbevægelsen under 2. verdenskrig	23
Nye arbejdsgrupper på arbejdsmarkedet	25
Efterkrigstiden bød på nye udfordringer – og ordet ‘arbejdskraftsreserve’	25
Ligeløn og ligestilling	28
Kvindernes massive indtog på arbejdsmarkedet i tresserne gav nye ligestillingspolitiske udfordringer for fagbevægelsen	28
Demokratisering af arbejdsforholdene	30
70’erne bød på emne i fagbevægelsen såsom samarbejdsudvalg, medbestemmelse, udbygning af tillidsmandssystemet og ØD (Økonomisk Demokrati)	30
Økonomisk tilbagegang	32
Da LO fyldte 75 i 1973 var medlemstallet højt, der var mange strejker og en del regeringsindgreb	32
Satsning på reformer	34
LO spillede i 70’erne ind med en række udspil inden for fx skattepolitik og lærlingeforhold	34
Uddannelsespolitikken	36

100 års fællesskab

Fagbevægelsen og Socialdemokraterne har haft et tæt samarbejde op gennem LO's historie

Helt tilbage fra 1871 har der været et tæt samarbejde mellem fagbevægelsen og Socialdemokratiet – dengang samlet i en og samme organisation, Den internationale Arbejderforening for Danmark, stiftet den 22. juli 1871 af postfunktionæren, reserveløjtnant Louis Pio.

På disse sider kan du få et overblik over de spændende og ofte dramatiske historiske begivenheder, som har lagt kimen til nutidens fagbevægelse.

Baggrunden for LO's stiftelse

Arbejdsvilkårene i det 19. århundrede var mildest talt dårlige – derfor skød små fagforeninger langsomt frem op til LO's stiftelse

Den 3. januar 1898 blev De samvirkende Fagforbund stiftet. På talerstolen ses forbundets første formand maler Jens Jensen. Stedet er Folkets Hus på Enghavevej i København.

Indtil LO's stiftelse 3. januar 1898 havde den organiserede arbejderbevægelse været igennem en del vanskeligheder.

I 1870'erne skød mange små fagforeninger frem. Industrien var under fremmarch og en arbejders løn var meget lav, samtidig med at arbejdstiden var meget lang.

I 1870'erne og 1880'erne strakte arbejdstiden sig i almindelighed fra kl. 6. til kl. 19.00 – for ikke få dog endnu længere.

Fagforeningernes formål var derfor først og fremmest at kæmpe for højere løn og kortere arbejdstid. Kampredskabet var strejker, men der var for lidt samling på tropperne i arbejderbevægelsen til at de mange fagforeninger kunne overleve den politiske og økonomiske modgang de mødte. De led nederlag og manglede gennemslagskraft.

Folkets Hus som det så ud udefra i 1898. I 1959 blev et nyt Folkets Hus indviet på samme sted. Det er i dag musikhuset Vega. (ABA)

De første arbejdsførere

Den faglige organisering tog fart i 1880'erne og dermed fremkom en række markante arbejdsførere

En flok malere med malerklatter på tøjet fra Scandia i Randers i 1879. Nummer to i første række fra venstre er Jens Jensen, der flyttede til København og blev De samvirkende Fagforbunds første formand.

I 1880erne voksede en ny generation arbejdere op, og ud af deres midte trådte en ny type arbejderførere. Hørdum, Holm, Knudsen og Jensen var henholdsvis skomager, skrædder, handskemager og maler. De var med til at vende modgang til medgang for fagbevægelsen.

Arbejderførerne var også at finde i den politiske organisering af fagbevægelsen – de var alle socialdemokrater. En skelnen mellem parti og fagbevægelse gav ingen mening. Bedre arbejdsvilkår alene var ikke nok, hvis der ikke også blev arbejdet for bedre forhold i forbindelse med sygdom, arbejdsløshed og dårlige boligforhold. Derfor var det påkrævet at arbejderne også havde politiske repræsentanter.

“Jensen er valgt” er teksten til denne tegning fra satirebladet “Blæksprutten” i 1903 . Denne gang er Jensen ikke valgt til formand men som den første socialdemokratiske borgmester for finanser til borgerrepræsentationen i København. Det er et anden socialdemokratisk medlem af borgerrepræsentationen, agitatoren Frederik Borgbjerg, der råber fra rådhusets balkon. (Tegner Alfred Schmidt. ABA)

Den faglige organisering tog igen fart i 1880erne med oprettelsen af både en række lokale fagforeninger og sammenslutninger af flere fagforeninger til fagforbund. Det første tilløb til en egentlig central organisering var De Samvirkende Fagforeninger i 1896 i København.

Nødvendigheden af én samlende organisation var tydelig, og arbejdsgiverne havde allerede forstået det. I 1896 dannede de Dansk Arbejdsgiverforening, som var en sammenslutning af arbejdsgivere inden for bygge- og entreprenørfagene.

‘Jernmændene’ og fabrikanterne inden for jernindustrien havde dannet deres egne foreninger. Hensigten var at gå fagforeningerne og deres forsøg på at få kollektive overenskomster i stand i møde og at slå ned på tilløb til strejker. Arbejdsgivernes våben var udelukkelse af arbejderne fra arbejdspladserne, og lockout-våbnet blev flittigt brugt.

Finansborgmesteren blev hyldet på mange måder. Bl.a. blev der fortrykt postkort, man kunne lykønske ham med. En ganske almindelig fremgangsmåde dengang. (ABA)

LO's grundlæggelse

Hvor og hvornår?

LO blev grundlagt 3. januar 1898. På denne dato talte LO's første formand, maler Jens Jensen, til 400 deltagere fra forskellige forbund i Folkets Hus i København – det nuværende koncertsted "Vega".

Maler Jens Jensen tog med mødet i 1898 initiativet til at samle alle forbund i én organisation: De Samvirkende Fagforbund, DsF. DsF skiftede i 1967 navn til LO, Landsorganisationen Danmark.

I 1898 var 50.000 danskere – godt halvdelen af alle arbejdere – medlemmer af DsF. Det var dengang den højeste organisationsprocent i verden, og danske arbejdere har lige siden været de bedst organiserede.

I dag er cirka 85 procent af medlemmerne organiseret på de områder, hvor LO's 20 medlemsforbund arbejder. Kvinderne udgjorde kun 10 procent af medlemstallet i 1898 mod 50 procent i dag.

De samvirkende Fagforbund som strejkekoordinator

Arbejdskampe fyldte en del omkring år 1900 – De samvirkende Fagforbund (i dag LO) fungerede som strejkekoordinator

Boligforhold for arbejderklassen omkr. århundredeskiftet. Adressen er Adelgade 101 i København. (Original, Københavns Bymuseum. ABA)

Hovedformålet for det nystiftede DsF i 1898 var at være en central støtte for de organiserede arbejdere og lede deres arbejdskampe.

Hertil hørte ikke mindst opgaven med at skaffe midler til strejkerne, og De Samvirkende fik indført obligatoriske bidrag til egentlige strejkekasser. Hidtil havde understøttelse til strejkende arbejdere bestået af frivillige bidrag fra ikkestrejkende kammerater.

Strejkeorganiseringen kom allerede året efter til at stå sin prøve. En strejke, der startede 1. april i syv jyske byer blandt i alt 400 snedkersvende, der ville have lidt mere i løn, fik lavinen til at rulle. Den udløste en storlockout i 1899, der varede i 100 dage fra maj til september. Dermed var den hidtil mest betydningsfulde arbejdskamp startet.

Udgangen på arbejdskampen, der blev afsluttet 5. september med at DsF og Dansk Arbejdsgiverforening underskrev det såkaldte Septemberforlig, var at arbejdsmarkedet havde fået sin egen grundlov – 'Den danske model'.

*Bespisning af børn og kvinder under Storlockouten i 1899. Tegningen er bragt som en politisk kommentar til Storlockouten i 1899 i det socialdemokratiske satireblad, *Ravnen*. (ABA)*

Septemberforliget: Den danske model

Den danske model grundlagdes i 1899 med
Septemberforliget

Under konflikten i 1899, nærmere bestemt 1. juli, tog Arbejdsmændene på skovtur til Ulvedalene i Dyrehaven ved København. Billedet er i sig selv et kunstværk og fototeknisk en bedrift. (ABA)

I Septemberforliget 1899 accepterede Arbejdsgiverforeningen arbejdernes ret til at organisere sig. Danske borgere havde dog på dette tidspunkt haft organisationsret i et halvt århundrede – nemlig siden vores første grundlov i 1849. Arbejdsgiverne fik med Septemberforliget ret til at lede og fordele arbejdet.

Septemberforliget kom først i hus efter godt 3 måneders storlockout af over halvdelen af De samvirkende Forbunds medlemmer – knapt 50.000 ud af 75.000. Det begyndte med en række snedkerstrejker, men endte med en landsdækkende lockout.

Med sig til Ulvedalene havde Arbejdsmændene bl.a. forbundets banner, der fortæller hvad arbejderbevægelsen havde opnået fra 1871 til 1896. (ABA)

Fagbevægelsens medlemmer måtte altså igennem en 3 måneder lang arbejdskamp for at sikre sig organisationsretten. Og i mange mindre byer og på landet var fjendtligheden mod Fagbevægelsen fremherskende et pænt stykke ind i 1900-tallet.

Med Septemberforliget blev grunden lagt til det arbejdsmarked, vi kender i dag. Nemlig et arbejdsmarked hvor forholdet mellem arbejdsgivere og fagbevægelse er gennemreguleret og stort set uden statslig indblanding. Det er det, der er kendetegnende for 'den danske model'.

De danske arbejderes evner for organisering vakte opmærksomhed ud over Europa. I 1901 blev Jens Jensen – der grundlagde De samvirkende Forbund (LO) – inviteret til den britiske fagbevægelses årsmøde i Glasgow for netop at fortælle om 'den danske model'.

Tegneren Alfred Schmidt skildrer en mæglingssituation under konflikten. I midten sidder bankdirektør Axel Heide og forsøger – med alle midler, kan man se – at få LO formanden, Jens Jensen, til venstre og arbejdsgiverformanden Niels Andersen til at blive enige om et forlig. Tegningen blev bragt i det første nummer af satirebladet, Klods Hans, i 1899. (ABA)

Efter Septemberforliget

Årene efter Septemberforliget bød på fremgang i medlemstallet og nyt ansvar for lønmodtagerne i form af overholdelse af overenskomsterne

Mange håndværkersvende rejste ud i Europa, som disse svende, der er samlet i Berlin. De færende svende blev de kaldt. De arbejdede med deres håndværk hvor de kom hen, og det var skik og brug at tilbyde dem arbejde. På den måde var de med til at knytte den internationale forbindelse i arbejderklassen. De var samtidig datidens "fremmedarbejdere". (ABA)

Konflikten, der ledte op til Septemberforliget, var startet som et forsøg på at knuse fagforeningerne og deres arbejdskampe. Men konflikten endte med arbejdsgivernes indrømmelse og anerkendelse af arbejderne organisationsret.

Til gengæld fik arbejdsgiverne lov til at lede arbejdet og ansætte, hvem de ville. Det udløste umiddelbart stor utilfredshed og frygt for at arbejdsgiverne ville ansætte ufaglærte til fordel for uddannede faglærte.

Frygten viste sig berettiget i jernindustrien, der var en vigtig gren i industrialiseringen. Med årene måtte man i jernindustrien lukke flere og flere ufaglærte ind som specialarbejdere.

Alt i alt gik arbejderne styrket ud af konflikten. Solidariteten i fagbevægelsen havde vist sig at holde. Ikke blot i den danske men også fra den internationale fagbevægelse kom der solidaritetstilkendegivelser

De samvirkende Fagforbund havde som organisation bestået prøven ved storlockouten, og efter Septemberforliget havde organisationen fået et nyt ansvar – nemlig overholdelsen af denne og kommende overenskomster.

Det var ved overenskomsten, der blev indgået ved Septemberforliget, at regler for varsling af strejker og lockouter blev fastlagt og en fredspligt blev indført. Fredspligten betød, at organisationer ikke måtte støtte konflikter i overenskomstperioden.

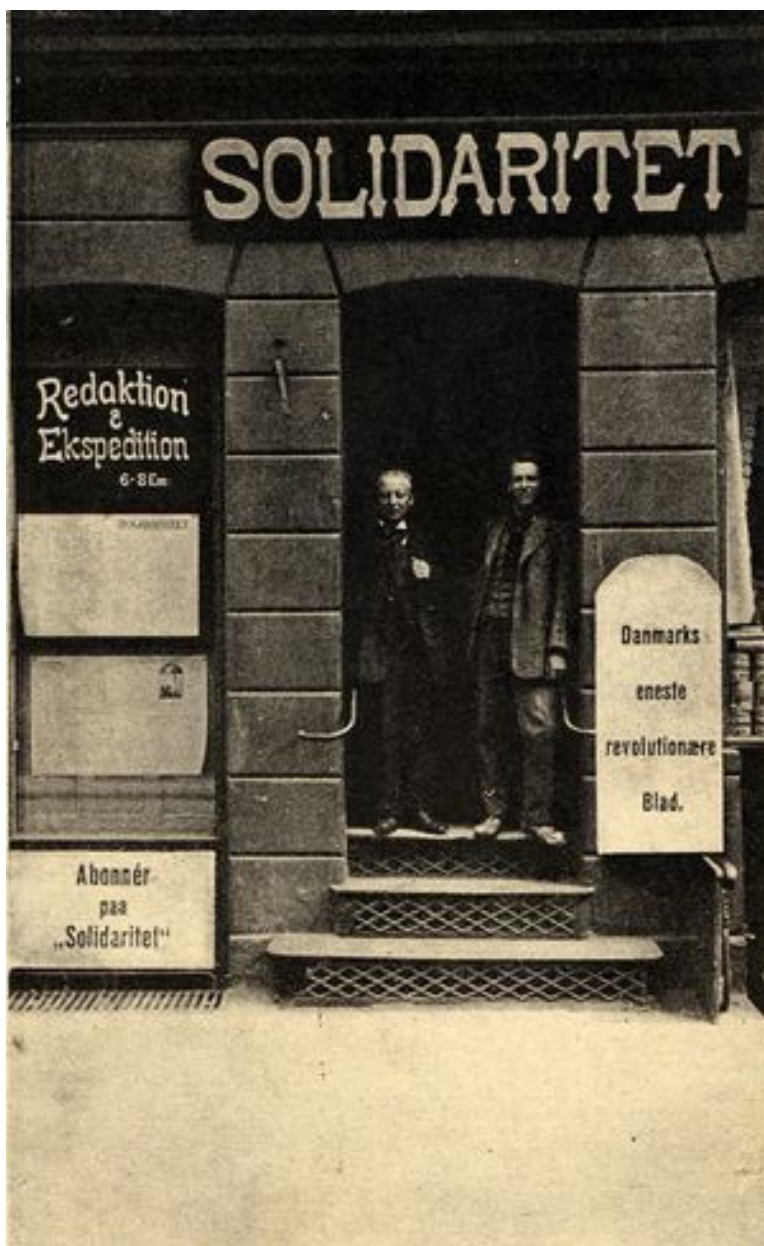

Bygnings-snedkere der sender solidaritetshilsner hjem fra Christiania, i dag Oslo, til deres kammerater i Danmark under Storlockouten i 1899. (ABA)

Medlemstallet var i 1910 oppe på 123.000 og nogle år senere på 210.000. De største medlemsforbund var Dansk Arbejdsmandsforbund, Dansk Smede og Maskinarbejderforbund og Snedkerforbundet.

Opposition og splittelse

Årene efter Septemberforliget bød på mange udfordringer og uenigheder internt i fagbevægelsen, men også store sejre som fx indførelsen af 8-timers arbejdsdag

Fagoppositionens Sammenslutning hed en syndikalistisk opposition inden for fagbevægelsen. Den afviste fagbevægelsens forhandlingslinje og gik ind for arbejdskampen. Dens grundlægger var Christian Christensen, som ses til venstre i døren til redaktionen på Sammenslutningens blad, Solidaritet. (ABA)

Store arbejdskampe i 1921 og 1922 viste at det til tider var svært for DsF at tilfredsstille alle forbundene, hvor magten og kompetencen fortsat lå.

I modsætning til Dansk Arbejdsgiverforening holdt fagbevægelsen et demokratisk princip i hævd, der gav de enkelte forbund selvbestemmelsen over egne overenskomstforhold. Forbundene ville nemlig undgå at blive påtvunget overenskomster, der ikke opfyldte deres egne forventninger.

Reguleringen af arbejdsmarkedet – hvor formålet er at undgå arbejdskonflikter – mødte en begyndende modstand allerede i 1910. Modstanden kom til udtryk i en opposition indenfor fagbevægelsen. Jord- og betonarbejderen Christian Christensen blev leder af Fagoppositionens Sammenslutning.

Denne sammenslutning var en syndikalistisk bevægelse, hvis kampmiddel var direkte aktioner.

Efter syndikalisternes mening var kampen for arbejderens kår blevet ledt alt for meget ind til forhandlingsbordet og fjernet for meget fra arbejdspladserne.

Denne mere revolutionære del af fagbevægelsen tiltrak bl.a. Murerforbundet og Sømændenes og Søfyrbødernes Forbund.

Indførelsen i 1920 af 8-timersdagen, der havde været kampparolen siden den allerførste 1. maj-dag i 1899, blev en sejr for syndikalisterne og deres kamptaktik. Nedsættelsen af arbejdstiden til 8 timer om dagen blev nemlig fremskyndet af en strejke i de københavnske byggefag i 1919.

Det samtidige politiske modstykke til fagoppositionen var den socialdemokratiske ungdomsbevægelse, SUF, der her ses i en 1. maj demonstration 1915. (ABA)

Slagordene på SUF's bannere var tydelige nok: de var for fred men mod kongedømmet og kirken. Deres provokationer kom for Højesteret, men de gik fri. (ABA)

Venstreregeringen ryster parterne sammen

Uenighederne i fagbevægelsen blev minimeret da Venstre kom til magten i 1926

Arbejdsmændenes formand, Lyngsie, til forhandlinger i Arbejdsgiverforeningen under konflikten i 1925, der endte med at forbundet meldte sig ud af DsF. Her hilser han på en af sine egne. (ABA)

På trods af at 1920'erne var præget af oprør og opposition i fagbevægelsen startede overenskomstforhandlingerne fredeligt i 1924, hvor landet fik sin første socialdemokratiske regering.

Men kamplysten viste sig allerede igen i 1925 – fagbevægelsen var splittet: På den ene side stod De Samvirkende, hvis leder nu var skomager C.F. Madsen, og på den anden side stod Arbejdsmandsforbundet, hvor kamplysten ulmede. Dets leder, M.C. Lyngsie valgte at gå i spidsen for sine medlemmer i en transportarbejderstrejke i

1925 for at undgå at de rebelske syndikalister trængte ind i geledderne i Dansk Arbejdsmandsforbund.

Men da venstreregeringen Madsen-Mygdal kom til i 1926 styrkedes sammenholdet i fagbevægelsen. I 1929 vendte Arbejds mændene tilbage til DsF. Venstreregeringen var med til at ryste DsF og Socialdemokratisk Forbund (Socialdemokratiet) yderligere sammen – hvilket f.eks. gav sig til udtryk ved at fagbevægelsen fik større indflydelse på partiets kandidater. Samarbejdet fortsatte ind i 1930'erne, hvor det fælles mål var bekæmpelsen af arbejdsløsheden.

I det socialdemokratiske principprogram, "Danmark for Folket" fra 1934, udtrykkes bl.a. de mål for beskæftigelsen, der var fælles for både parti og fagbevægelse, i et årti hvor arbejdsløsheden var høj. (ABA)

I 1929 genvandt Socialdemokratiet magten med statsminister Stauning ved roret. Den socialdemokratiske regering indførte i 1938 ferieloven, der konkret betød at arbejderne nu var sikret ferie med løn. Det var et gammelt krav fagbevægelsen her

fik indfriet. Kravet havde været oppe ved flere overenskomster, hvor da også enkelte forbund havde skaffet deres medlemmer delvise indrømmelser. Nu forelå der en lov.

I 1938 blev loven om ferie med løn vedtaget.

Lang kø efter vand på stranden ved Charlottenlund Fortet . Året er 1947. (ABA)

Urolige år

Fagbevægelsen under 2. verdenskrig

Brøddeling under Folkestrejken i 1944. (ABA)

1920erne og 30erne havde knyttet Socialdemokratiet og fagbevægelsen stærkt sammen. Parløbet med Socialdemokratiet tog tydeligere og tydeligere form og samarbejdet fortsatte under besættelsen, som blev en vanskelig tid både for fagbevægelsen og for Socialdemokratiet.

Sammen med Socialdemokratiet forsøgte fagbevægelsen sig med en balancegang i forholdet til den tyske besættelsesmagt. Selvfølgelig i håbet om trods alt at kunne udvirke forbedringer for arbejderne.

Formålet var ikke at blive sat helt ud af spillet. Danmark blev da også det eneste af de besatte lande, hvor arbejderbevægelsen forblev intakt.

For at undgå urolighederne under Folkestrejken i 1944 søgte folk ud på landet. Alt hvad der kunne køre blev brugt som transportmiddel. (ABA)

DsF måtte komme med mange indrømmelser over for besættelsesmagten – én af dem var hvervningen af danske arbejdere til den tyske industri. Prisen for at kunne bevare arbejderorganisationerne var til tider høj, og de danske arbejdere måtte betale med lønstop og manglende pristalsreguleringer.

Utilfredsheden kom til udtryk med en generalstrejke i 1943 og en række folkestrejker i 1944.

Under besættelsen fandt i 1942 et formandsskifte sted i DsF. Laurits Hansen veg pladsen for Eiler Jensen, der ud over at blive en stærk formand var med til at markere starten på et nyt kapitel.

Nye arbejdsgrupper på arbejdsmarkedet

Efterkrigstiden bød på nye udfordringer – og ordet
'arbejdskraftsreserve'

Storkonflikten 1956. Billedet taler for sig selv. (ABA)

Efterkrigstiden betød ikke at der nu var ro på arbejdsmarkedet – tværtimod!

Både 1946 og 1947 var præget af uro, og 1956 og 1961 blev de store konflikters år. De store forøgelse i befolkningens leveomkostninger fra besættelsesårene gav også problemer efter krigen.

Arbejdere fra Bryggeriet Tuborg markerede, at de havde sluttet sig til strejken i 1956, ved at drage til Christiansborg Slotsplads. (ABA)

Et nyt kapitel blev i 1960 skrevet da LO, som DsF siden 1967 havde kaldt sig, indgik en ny hovedaftale med Dansk Arbejdsgiverforening. En aftale der betød at der indførtes ændringer i Septemberforliget fra 1899. Et afskedigelsesnævn oprettes og erstatning svarende til 13 ugers løn ved ubegrundet fyring indførtes.

Men fremtidens opgaver for LO kom til at handle om andet end løn. Nedsættelse af arbejdstiden var det store og tilbagevendende krav også i de følgende årtier. Vejen fra en 48 timers uge, der var opnået i 1920, mod en 44 timers arbejdsuge skete gradvist i 1960'erne. Kravet om 35-timers ugen, var et LO-forslag i 1986, der også havde det formål at bekæmpe arbejdsløsheden.

Situationen var imidlertid den omvendte i 1960'erne, hvor ikke kun kvinderne men også udenlandsk arbejdskraft, så de såkaldte "gæstarbejdere" blev hentet til Danmark. Hovedsagelig fra Tyrkiet.

Da Danmark manglede arbejdskraft i 1960'erne hilste man udenlandske arbejdere velkommen. Ligesom disse tre arbejdere kom de fleste fra Tyrkiet.(ABA)

En anden gruppe arbejdere, der blev hentet ud på arbejdsmarkedet under det økonomiske opsving i 1960'erne, var kvinderne. I 1950'erne havde de fleste haft deres arbejdsplads i hjemmet. (ABA)

Ligeløn og ligestilling

Kvindernes massive indtog på arbejdsmarkedet i tresserne gav nye ligestillingspolitiske udfordringer for fagbevægelsen

Trods samme arbejde fik mænd og kvinder ikke samme løn. Kvinderne har fremsat kravet ved mange lejligheder, som her ved en demonstration i 1971. I 1973 blev der indført en lov om ligeløn. Spørgsmålet er om den efterleves overalt. (Fotograf Ernst Nielsen. ABA)

Kvindernes store indtog på arbejdsmarkedet i 1960'erne var ikke midlertidigt – kvinderne var kommet for at blive.

Men vejen til reel ligestilling er imidlertid lang. Det arbejde kvinder fik tildelt var det tempoprægede rutinearbejde, der flere år senere resulterede i nedslidning og arbejdsskader.

Fagbevægelsen har til tider stillet sig skeptisk over for særordninger for kvinder på arbejdsmarkedet, og har heller ikke altid hilset politiske tiltag med orlovsordninger velkommen. Man har tvivlet på det gavnlige ved deltids- og orlovsordninger, som kvinder med børn kan benytte sig af for at få deres dagligdag til at hænge sammen. Begrundelsen har været at ordningerne skal være lige for mænd og kvinder.

"Vi vil have seks, vi vil have seks, vi vil have seks timers arbejdsdag". Sådan lød råbene fra disse kvinder fra Kvindeligt Arbejderforbund, der var mødt op på Christiansborg Slotsplads i 1988. Kravet var et ligestillingskrav, der gjaldt både for mænd og kvinder. (Fotograf Ole Wildt. ABA)

Men 1970ernes omvæltning af de traditionelle kønsroller fik også afsmittende effekt på LO's satsning på ligestillingsområdet, og man kunne desuden se ligelønnen gennemført i 1973.

"Kvinder i mandefag" var f.eks. en lancering, der skulle give kvinder plads på typiske mandearbejdspladser. De formelle tiltag til en ligestillingspolitik fejlede ikke noget men stødte mange gange på modstand ude i det virkelige liv. I 1979 nedsætter LO et ligestillingsudvalg, der stadig eksisterer.

LO valgte i 1996 en kvindelig næstformand, Tine Auvig-Huggenberger, og i 2015 den første kvindelige formand Lizette Risgaard. Det er i sig selv et lille stykke ligestillingshistorie.

Demokratisering af arbejdsforholdene

70'erne bød på emne i fagbevægelsen såsom samarbejdsudvalg, medbestemmelse, udbygning af tillidsmandssystemet og ØD (Økonomisk Demokrati)

LO-plakat fremstillet i 100.000 eksemplarer som led i ØD fremstødet. (ABA)

I 1970erne skærpede LO sine krav til politiske reformer og til en demokratisering af arbejdsforholdene. En sygedagpengereform blev gennemført. Der skete en udbygning af tillidsmandssystemet og en revision af loven om mægling ved faglig

strid. Andre LO-resultater, der forbedrer lønmodtagernes arbejdsforhold er samarbejdsaftalen med Dansk Arbejdsgiverforening om nedsættelse af samarbejdsudvalg. De skulle give de ansatte medbestemmelse over arbejdsforhold og personaleindflydelse på arbejdstilrettelæggelse og indsigt i virksomhedens økonomi.

Men LO havde et virkelig gennemgribende krav om demokratisering af arbejdsmarkedet, Økonomisk Demokrati (ØD). Dette krav led imidlertid en anden skæbne. ØD blev som idé lanceret i 1967. Det demokratiske i ideen var at arbejderne skulle have medbestemmelse og indflydelse på deres virksomheds ledelse – ganske enkelt i kraft af at de havde et økonomisk medejerskab i virksomheden.

I 1971 blev et udvalg nedsat i LO, der i den såkaldte "Røde betænkning", foreslog en lovgivning på området. LO's formand, der nu hed Thomas Nielsen, prøvede at holde Socialdemokratiet fast på ideen om lovgivning.

Hvordan illustrerer man Økonomisk Demokrati? Billedet symboliserer den økonomiske deling mellem ansat og virksomhed som forslaget indeholdt. (ABA)

Men et katastrofevalg for partiet i 1973 fik ideen til at løbe ud i sandet. Det sidste skud for boven fik ideen i 1986 af den siddende borgerlige regering.

Økonomisk tilbagegang

Da LO fyldte 75 i 1973 var medlemstallet højt, der var mange strejker og en del regeringsindgreb

Demonstrationerne var store og mange mod den borgerlige Hartling-regering, der trådte tilbage i 1975. (Fotograf Erik Nielsen. ABA)

I 1973 fylder LO 75.

Medlemstallet var oppe på 930.137, hvilket er meget højt sammenlignet med starten af århundredet (i 1900 var der f.eks. 75.299 medlemmer). Det meget høje medlemstal skyldes ikke mindst det store medlemstal fra Dansk Arbejdsmandsforbund, der senere kom til at kalde sig SID. Antallet af tilsluttede forbund er nemlig gået tilbage – i 1973 er det på 46 og ved 100-års jubilæet i 1998 er det på 22 medlemsforbund.

Udviklingen inden for erhvervslivet betød at forskellige håndværksfag forsvandt. De små forbund gik derfor enten helt i opløsning eller blev optaget i større forbund. Den udvikling gav anledning til, at der i 1969 blev nedsat et udvalg til at se på fagbevægelsens strukturproblemer – problemer der stadig ikke er nået en løsning på.

Da en periode med en venstre-regering var slut i 1975 stod arbejdsmarkedet over for vanskelige overenskomstforhandlinger. 1970erne blev et årti med mange strejker,

der både i 1975 og i 1977 endte med indgreb fra den socialdemokratisk Anker Jørgensen regering.

Regeringsindgrebene kom som en reaktion på de konfliktfyldte år 1973 og 1974, hvor det såkaldte "sorte forlig" om sociale nedskæringer mellem de borgerlige partier i Folketinget havde udløst omfattende proteststrejker og demonstrationer.

En af 1970ernes vigtigste konflikter fandt sted på Hope-Computer, der ikke ville indgå overenskomster med de ansatte. LO formand Thomas Nielsen var mødt op i Aalborg, hvor ni fagforeningsfolk var stillet for retten for at have forulempet direktøren. De blev alle frifundet. (Fotograf Jørgen Schiøttz. ABA)

Selv om LO formand Thomas Nielsen gerne så, at den socialdemokratiske regering løste problemerne for fagbevægelsen, så kunne indgrebene også ses som en trussel mod "den danske model", hvor det var overladt til arbejdsmarkedets parter at forhandle overenskomster. Formanden havde dog noteret sig, at den materielle fremgang ikke kunne fortsætte i samme takt.

Satsning på reformer

LO spillede i 70'erne ind med en række udspil inden for fx skattepolitik og lærlingeforhold

Sangeren Mek Pek og skuespilleren Allan Olsen blev af LO Ungdom brugt i kampagnen for ordentlige arbejdsforhold for unge i feriejobs. Blev arbejdsmiljøet overholdt? Var arbejdstiden for lang? (ABA)

I stedet for kun at satse på bevaring af reallønnen og materiel fremgang var tiden inde til at forbedre og udbygge andre sider af arbejdslivet. Men det stillede ikke mindst krav til nytænkning og fleksibilitet i samarbejdet mellem parti og fagbevægelse. Hvor samarbejdet ikke fungerede måtte LO selv udforme tankerne og

ideerne til reformer. Hermed slog LO ind på en ny kurs med politiske udspil, som berørte flere sider af lønmodtagernes liv end blot arbejdslivet.

LO's skatteudvalg havde allerede på kongressen i 1971 spillet ud med et oplæg til en mere retfærdig fordeling af skattebyrden. Det havde daværende sekretær i udvalget, Mogens Lykketoft, som medforfatter, og "sikkerhed, sundhed og trivsel" blev overskriften på udspillet til et forbedret arbejdsmiljø. Aktiv på miljøområdet var Finn Thorgrimson, senere formand for LO. Der blev stillet krav om tryghed i ansættelsen og trivsel på arbejdspladserne.

På lærlingeområdet blev der satset på en omstrukturering af lærlingeuddannelsen væk fra specialiseringen og mesterlæren. Med den erhvervsfaglige grunduddannelse, efg, blev der lagt vægt på stor faglig bredde. EFG-loven i 1970 udtrykte derfor helt den holdning om en bredt kvalificerende ungdomsuddannelse, der var LO's.

Uddannelsespolitikken

I 1990 kom der atter gang i voksenerhvervsuddannelserne. Uddannelserne blev bl. A. et satsningsområde for LOs nye næstformand, senere formand, Hans Jensen. Han ses med daværende arbejdsminister Jytte Andersen til pressemøde om "Det udviklende arbejde". (Fotograf Harry Nielsen. ABA)

Uddannelsespolitikken som et centralt satsningsfelt er forholdsvis nyt i LO. Det voksede støt frem i 1980erne og tog rigtig fart i 1990erne.

Lidt i skyggen af den store ØD-debat var der vokset en uddannelsesafdeling frem i LO i 1969 med en udbygning af tillidsmandsuddannelserne som første opgave.

I 1980erne fremlagde LO et oplæg om *fagbevægelsen og de erhvervsrettede uddannelser*, der fremhævede almene faguddannelser som den bedste erhvervs kvalifikation. Med samme argument blev der i 1990erne skubbet på BFU-udviklingen. *Betalt frihed til uddannelse* faldt også fint i hak med den øgede fritid lønmodtagerne havde fået.

Lærlinge på snedker- og tømrerlinjen på Efg-skolen på Rentemestervej i København. (Fotograf Harry Nielsen. ABA)

Det udviklende arbejde og Retten til fremtiden var begge meget ambitiøse uddannelsesoplæg, som LO kom med i 1990erne.

Filosofien i disse oplæg, som i hele LO's uddannelsespolitik, ligger i sammenkædning af erhvervs- og beskæftigelsesudviklingen og uddannelsesudviklingen: beskæftigelsespolitik, tryghedslovgivning, aktivering og uddannelsespolitik hører sammen.

Her slutter gennemgangen af LO's historie fortalt ud fra store begivenheder.